

УДК 94(100:477)«1914/1918»:930.2
DOI: 10.24919/2312-2595.40.125521

ЛОЗИНСЬКИЙ Андрій – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (lozynskiy@gmail.com); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7282-6299>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ «УКРАЇНЦІ НА ФРОНТАХ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ»

У статті аналізується теоретико-методологічний науковий доробок висвітлення проблеми «Українці на фронтах Першої світової війни». Показано основні здобутки і тенденції в аналізі ролі й значення сучасної історичної та військово-історичної науки у вивченні визначеної проблеми, з'ясовано ступінь дослідженості окремих її аспектів, виявлено інноваційні концепції.

Ключові слова: Перша світова війна, військовослужбовці-українці, армія, методологія, пізнання, історіографія, військово-історична наука.

ЛОЗИНСКИЙ Андрей – доцент, кандидат исторических наук, доцент кафедры гуманитарных дисциплин и социальной работы, Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности (lozynskiy@gmail.com); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7282-6299>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМЫ «УКРАИНЦЫ НА ФРОНТАХ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ»

В статье анализируется теоретико-методологический научный потенциал освещения проблемы «Украинцы на фронтах Первой мировой войны». Показаны основные достижения и тенденции в анализе роли и значения современной исторической и военно-исторической науки в исследовании определённой проблемы, выяснена степень изучения отдельных её аспектов, обнаружены инновационные концепции.

Ключевые слова: Первая мировая война, военнослужащие-украинцы, армия, методология, познание, историография, военно-историческая наука.

Постановка проблеми. Виповнюється сто років від завершення Першої світової війни (1914 – 1918) – однієї з найбільших катастроф в історії людства. Віковий ювілей суттєво актуалізує увагу науковців, української громадськості до подій цієї війни. Цілком виправданим є звернення дослідників до питань сутності і значення теоретико-методологічних засад участі українців у бойових діях. Українські офіцери і солдати відіграли значну роль на фронтах Першої світової війни. Їх звитяга і жертвовність були запорукою успішної оборони й атакуючої насаги як російської, так і австро-угорської армій і можуть слугувати яскравим прикладом самовідданості та героїзму для нащадків.

Багатьма вченими доведено, що розвиток науки залежить від загальної атмосфери у країні, суспільно-політичного клімату. Десятиліття радянських командно-бюрократичних методів керівництва згубно вплинули і на військово-історичну науку. Від неї вимагалось здебільшого пропагувати нерідко вигадані успіхи і досягнення тодішньої комуністичної системи. Це призвело до однобічного зображення минулого – без об'єктивного вивчення і розкриття труднощів та суперечностей військово-історичної науки. Тому питання дослідження теоретико-методологічних аспектів участі військовослужбовців-українців у Першій світовій війні й подальшої їх боротьби за національну державність є важливим і актуальним напрямом сучасних історичних пошуків.

Важливість запропонованої наукової розробки пояснюється також тим, що відтворення основних етапів діяльності українських військово-службовців сприятиме реконструкції процесу становлення та історичного розвитку збройних формувань України доби визвольних змагань, утвердженню військових традицій для будівництва сучасних Збройних Сил України та ступеню впливу на духовну культуру української нації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що базовими положеннями методології дослідження проблеми «Українці на фронтах Першої світової війни», є засади, розроблені у роботах вітчизняних вчених Володимира Бережинського, Анатолія

Буравченкова, Ігоря Ветрова, Володимира Великочия, Валерія Волковинського, Віталія Гайсенюка, Володимира Головченка, Віктора Голубка, Ярослава Дашкевича, Леонтія Дещинського, Дениса Журавльова, Ніни Загребельної, Володимира Запововського, Івана Карпинця, Олександра Колянчука, Юрія Котляра, Станіслава Кульчицького, Олексія Кураєва, Олександра Лисенка, Миколи Лазаровича, Володимира Литвина, Миколи Литвина, Кіма Науменка, Івана Патера, Олександра Реєнта, Валерія Солдатенка, Ярослава Тинченка, Павла Ткачука, Володимира Трофимовича, Галини Турченко, Петра Удовиченка, Павла Усенка, Богдана Янишина та ін., а також зарубіжних науковців: росіян – Ніколая Агєєва, Олександра Асташова, Євгенія Барсукова, Юрія Бахуріна, Сергея Волкова, Ігоря Гребьонкіна, Константіна Залесского, Віктора Ізонова, Антона Керсновського, Деніса Козлова, Владіміра Лукіна, Максима Оськіна, Георгія Порхунова, Валентіна Рунова, Єлени Сенявської, Анатолія Уткіна, Вячеслава Шацілла, Алексея Шішова, Віктора Шункова; білоруса Вячеслава Бондаренка; британців – Мартіна Гілберта, Ніка Корніша, Ентоні Сміта, Нормана Стоуна, Джона Террайна, Дональда Фостена; німця Рейнхарда Шеєра; швейцарця Якоба Буркгардта, шведа Петера Енглунда та ін. Для якісного дослідження проблеми «Українці на фронтах Першої світової війни» необхідна оптимізація наукового пошуку, застосування досконалого інструментарію. Таким засобом у сучасній науці є методологія. Деталізуючи сутність терміна «методологія», український професор Ольга Скакун наголошує, що це – «система принципів та логічних прийомів, конкретних засобів дослідження предмета науки» [20, 13].

Метою статті є аналіз теоретико-методологічних аспектів дослідження проблеми «Українці на фронтах Першої світової війни».

Вибір методології зумовлений специфікою досліджуваної проблеми, предметом дослідження, його метою і завданнями. Відомо, що методологія науки – це широко розгалужена логічна система світоглядних, загальнонаукових й специфічних понять, прийомів і принципів, які дозволяють досліджувати, описувати й прогнозувати розвиток певної галузі наукового знання, що розглядається з достатньо високим рівнем вірогідності. Виходячи з методології, формуються логіко-методологічні основи дослідження з

урахуванням усіх категорій і розділів наукового знання, які визначають структуру дослідження з точки зору системного підходу і на належному рівні узагальнення та систематизації як самостійної галузі наукового знання [10]. Одна з них – військово-історична наука. Вона, як наголошує сучасний український військовий дослідник Андрій Светлов, є завжди глибоко національною, як і національна військова доктрина. Тому всі події і явища треба розглядати, узагальнювати й оцінювати з національних позицій, погляду відповідності їх інтересам українського народу й Української держави [19, 95].

При цьому слід зазначити, що методологічна база цієї галузі історичного знання сьогодні ще не зовсім сформувалась у межах окремо взятої концепції. У радянській науці далі тлумачення положень марксизму-ленінізму про війну і армію справа не дійшла. Відмова від постулатів марксистського вчення створила нову ситуацію для формування сучасної методології досліджень військово-історичної науки. Саме історія на основі знань про сутнісні закономірності та взаємозв'язки процесу розвитку військової справи почала розкривати тенденції розвитку тих чи тих галузей військової проблематики, стала методологічною основою для дослідження питань військової історії. Сьогодні очевидно, що, з одного боку, військова історія має бути складовою частиною історії, з іншого, вона є методологічною основою для дослідження різних проблем війни і армії. Структура вітчизняної наукової військової історії, на думку сучасного українського військового дослідника Володимира Бережинського [1], включає такі складові частини, як історія воєн, історія військового мистецтва і думки, історія будівництва збройних сил, історія озброєння та військової техніки, а також спеціальні напрями воєнної історії – історіографію, джерелознавство та військову статистику.

Важливими складовими методології дослідження участі українців на фронтах Першої світової війни є спеціальні методи, способи і прийоми, що використовувалися при проведенні військово-історичного дослідження як раніше, так і розроблені з урахуванням їх розвитку в сучасних умовах. При цьому слід орієнтуватися на методологію пізнання загальнофілософського чи загальнонаукового рівнів, сучасні досягнення історії та інших наук [3; 7].

Вияткове значення має використання комплексного підходу, що забезпечує вивчення історичних, економічних, соціальних, ідеологічних факторів впливу на формування, становлення й еволюцію українських збройних підрозділів у часи війни. Це гарантує достовірність і об'єктивність досліджуваної проблеми, дає змогу уникнути заповлітизованості й упередженості, сприяє охопленню широкого кола джерел для отримання достовірних результатів, а, головне, стає важливою умовою для розкриття поставленої мети, змісту, напрямів історичного процесу участі українських військовослужбовців у бойових діях на фронтах Першої світової війни.

Специфіка категорій галузей науки впливає також з об'єкта наукових досліджень. Тому важливе значення для з'ясування сутності категорій, що визначають зміст діяльності українців на фронтах Першої світової війни, має систематизація, доповнення та взаємоузгодження відповідного понятійного апарату. Підхід щодо характеристики залученого понятійного апарату має розроблятися на основі узагальнення сучасних наукових досліджень формування термінології військово-історичної науки, а також аналізу наукової лексики, що використовувалася у цих працях. Слід зазначити, що великим досягненням українських вчених стала розробка понятійно-термінологічного інструментарію для осмислення сутності Першої світової війни і ролі в ній українського вектору. З огляду на це на особливу увагу заслуговує низка енциклопедичних та довідкових видань, що побачили світ за роки незалежності [11; 5; 9; 12; 16; 17].

Важливе значення для розкриття сутності досліджуваної проблеми має визначення таких її основних понять, як війна і армія. Війна – це складне суспільно-політичне явище, продовження політики насильницькими засобами [4, 337]. За «Коротким оксфордським політичним словником» війна характеризується як збройний конфлікт між двома або більшою кількістю сторін, який зазвичай відбувається задля досягнення політичних цілей [15, 104]. Система знань про війну і армії передбачає дослідити соціально-політичну сутність війни, її вплив на всі процеси життєдіяльності суспільства в ході ведення бойових дій; вивчити конкретні напрями будівництва армії та інших збройних формувань, форми і способи ведення війни з властивими їй законами і закономірностями; оці-

нити форми і засоби ведення боротьби з противником (ідеологічні, економічні, науково-технічні, дипломатичні та ін.), підпорядкувавши їх інтересам успішного ведення військових дій.

Неоднозначне тлумачення у світовій та вітчизняній науковій літературі знаходить поняття «політика і війна», адже війну неможливо відокремити від політики та владних відносин, і лише у цьому контексті вона може бути витлумачена адекватно. Узагальнюючи думки представників різних галузей науки, можна констатувати, що дефініції «політика і війна» – це свідомий і цілеспрямований вплив державної політики, покликаний з допомогою війни сприяти ефективному розв'язанню поставлених державою та її військовим керівництвом завдань.

Враховуючи широку спектральність поняття «політика і війна», важливо визначити сутність категорії «військовий чинник», адже він є засобом здійснення воєнної політики. Поняття «військовий чинник» – одне із загальноприйнятих у сучасній військовій історії. Його застосовують щодо характеристики способів, форм, засобів і методів реалізації воєнної політики, оцінювання сутності її здійснення, оскільки на різних етапах історичного розвитку вона може суттєво видозмінюватися. Вперше до поняття «військовий чинник» звернувся на початку XIX ст. російський історик Ніколай Карамзін [13]. У працях радянських вчених закріпилось трактування військового чинника як значимого фактора для політичного розвитку країни [18]. Західна історіографія робить спроби переглянути традиційні погляди на сутність військового чинника. Вона почала розглядати його як основу захисту інтересів держави. Військовий чинник почав більш залежати від політичних та соціально-економічних завдань, які розв'язує держава у процесі реалізації воєнної політики [6]. На сучасному етапі, розкриваючи значення військового чинника, необхідно наголосити про вплив на трансформацію його змісту процесу врегулювання «українсько-го питання» напередодні і в роки Першої світової війни.

Для кращого розуміння взаємозв'язку вищезазначених категорій важливо окреслити трактування поняття «Перша світова війна». Без аналізу його змісту і сутності проблема участі українців на фронтах світової війни не може бути ґрунтовно досліджена. Це пояснюється передусім необхідністю усвідомлення ролі війни щодо ставлення до неї з боку державної влади й громад-

ськості, і на цій підставі визначення характеру ставлення до неї з боку всієї армії та військовослужбовців. Категорія «Перша світова війна» становить особливий ракурс аналізу явищ і процесів, де оцінюється наявність сприятливих та несприятливих, минулих, поточних й потенційних умов, що впливають, або здатні впливати на існування і розвиток відповідного процесу.

Значну роль для дослідження питань участі українців на фронтах Першої світової війни відіграє принцип достовірності отриманих даних. У ході військово-історичного дослідження достовірність досягається підвищенням об'єктивності оцінок, виявленням найбільш істотних для досліджуваного предмета причиново-наслідкових зв'язків, що можуть бути реалізовані з урахуванням низки факторів, серед яких обов'язковими є: використання сучасних методів збору і обробки вихідної інформації, у тому числі і спеціальної при вивченні конкретної галузі військової історії; перехресної перевірки інформації з різних джерел; збільшення масиву статистичного і фактологічного матеріалу; правильний вибір показників оцінки історичної події, явища або процесу та ін. Дотримання цього принципу має враховуватися для забезпечення неупередженості аналізу місця і ролі військовослужбовців-українців у ході бойових дій на фронтах світової війни. Зокрема, йдеться про відбір історичних джерел, що мають забезпечити можливість різнобічної реконструкції реальної картини участі українців у цих подіях. Вони відбираються, виходячи з рівня їх достовірності, що забезпечить можливість проведення неупередженого історичного аналізу.

Важливе значення має застосування принципу системності [2]. У контексті досліджуваної проблеми мова йде про реалії посилення державного втручання в організацію військової справи під час війни та його змістової характеристики. Застосування принципу системності дає змогу, також розглянути процес формування української національної армії (розробку військового законодавства доби УНР, Української Держави та ЗУНР) як цілісної системи заходів держави, спрямованих на підтримання власних збройних сил. Завдяки принципу системності процес формування національної армії можна розглядати як невід'ємну складову (підсистему) усїєї державотворчої парадигми, тісно пов'язаної з ре-

гулюванням таких галузей, як розв'язання кадрових питань армії та її озброєння.

Можливість аналізу сукупності компонентів, що впливали на організацію військової діяльності Легіону українських січових стрільців спочатку в складі збройних сил Австро-Угорщини, а згодом і в армії УНР забезпечує використання принципу багатовекторності. Крім того, посиленню об'єктивності та системності сприяє дотримання принципу всебічності, що передбачає аналіз усієї сукупності історичних джерел, а також врахування різноманітних впливів на процес підготовки і зберігання документальної інформації. Визначення подібних впливів дає можливість відмежувати документи, підготовлені «на замовлення» з метою догодити певному керівництву, від об'єктивно висвітлених документальних фактів певної ситуації. Роль принципу всебічності полягає також у тому, що головні події Першої світової війни повинні досліджуватись у взаємозв'язках і взаємодії з іншими процесами, зокрема, військовою політикою та стратегією.

Важливою передумовою реалізації завдань історіографії проблеми участі українців на фронтах Першої світової війни має принцип спадкоємності, що часто ігнорувався. Його дотримання дає змогу забезпечити зв'язок нових знань із науковим надбанням попередників та уникати суб'єктивізму в оцінці тих чи тих історичних подій світової війни. Для об'єктивного дослідження, як наголошував на початку ХХ ст. французький соціолог і етнолог Еміль Дюркгейм, «потрібно обирати лише групу явищ, визначених заздалегідь певними загальними для них зовнішніми ознаками, і включити в це ж дослідження всі явища, що відповідають даному визначенню» [8, 58]. На цьому акцентував і відомий радянський та російський вчений у галузі методології історії, джерелознавства та історіографії, академік АН СРСР Іван Ковальченко [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, стає очевидно важливість запропонованої наукової розробки, присвяченої послідовному розв'язанню низки наукових завдань, що у сукупності розкривають всі особливості процесу участі військовослужбовців-українців на фронтах Першої світової війни. Утім, слід зауважити про недостатнє вивчення методологічних аспектів досліджуваної проблеми. Методологія багата значним

фактичним матеріалом і сьогодні перебуває на етапі формування, й тому продовжує залишатися одним із важливих та актуальних завдань розвитку вітчизняної і світової історичної науки.

Література

1. Бережинский В.Г. Структура и уровни военно-исторического исследования / В.Г. Бережинский. – К. : Научно-исследовательский центр гуманитарных проблем Вооруженных Сил Украины, 2002. – 40 с.

2. Блауберг И.В. Философский принцип системности и системный подход / И.В. Блауберг, В.Н. Садовский, Э.Г. Юдин // Вопросы филологии. – 1978. – № 8. – С. 39–52.

3. Бондаренко Г. Историчне пізнання: питання теорії і практики / Г. Бондаренко. – Луцьк : РВВ ВДУ імені Лесі Українки, 1998. – 189 с.

4. Военный энциклопедический словарь : в 2 т. / редкол.: А.П. Горкин, В.А. Золотарев, В.М. Карев и др. – М. : Большая Российская энциклопедия ; РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – Т. 1. – 848 с.

5. Гелей С. Короткий історичний термінологічний словник / С. Гелей, Я. Малик. – Львів : Коопосвіта, 1999. – 188 с.

6. Дельбрюк Г. История военного искусства в рамках политической истории : в 4 т. / Ганс Дельбрюк ; пер. с нем. А.К. Рачинский ; ред. Г.Л. Ломакина. – СПб. : Изд-во «Наука» ; «Ювента», 1997. – Т. 4. – 367 с.

7. Денисенко Г.Г. Воєнна історія України в контексті дослідження і збереження культурної спадщини / Г.Г. Денисенко. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2011. – 289 с.

8. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение / Эмиль Дюркгейм ; пер. с фр., послесловие и примечание А.Б. Гофмана. – М. : Канон, 1995. – 352 с.

9. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. – К. : Наукова думка, 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – 520 с.

10. Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії / Л.О. Зашкільняк. – Львів : ЛОНМІО, 1996. – 96 с.

11. Исторична наука : термінологічний і понятійний довідник : навч. посіб. / В.М. Литвин, В.І. Гусєв, А.Г. Слюсаренко. – К. : Вища школа, 2002. – 430 с.

12. Історія війн і збройних конфліктів в Україні : енциклопедичний довідник / авт.-упоряд. О.І. Гуржій та ін. – К. : Вид-во гуманітарної л-ри, 2004. – 520 с.

13. Карамзин Н.М. История государства Российского : в 12 т. / Н.М. Карамзин. – М. : Изд-во АН СССР, 1984. – Т. 4. – 623 с.

14. Ковальченко І.Д. Методи исторического исследования / И.Д. Ковальченко. – 2-е изд., доп. – М. : Наука, 2003. – 487 с.
15. Короткий оксфордський політичний словник / за ред. Іен Маклін, Алістер Макмілан ; пер. з англ. В. Сидоров, Д. Тарашук, П. Тарашук. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. – 789 с.
16. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Ю.І. Римаренко (відпов. ред.) та ін. ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. : Генеза ; Довіра, 1996. – 942 с.
17. Малий словник історії України / В.А. Смолій (відпов. ред.) та ін. – К. : Либідь, 1997. – 464 с.
18. Разин Е.А. История военного искусства : в 3 т. / Е.А. Разин. – СПб. : ООО «Издательство Полигон», 1999. – Т. 2. – 656 с. ; Т. 3. – 736 с.
19. Светлов А.С. Предмет військової історії України / А.С. Светлов // Сумська старовина. – 2006. – № XVIII–XIX. – С. 89–96.
20. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підруч. / О.Ф. Скакун. – Х. : Консул ; Харківський ун-т внутрішніх справ, 2000. – 704 с.

References

1. Berezhinskii, V.G. (2002). *Struktura i urovni voenno-istoricheskogo issledovaniia [Structure and levels of military and historical research]*. Kiev: Nauchno-issledovatel'skii tsentr humanitarnykh problem Vooruzhennykh Sil Ukrainy [in Russian].
2. Blauberger, I.V., Sadovskii, V.N., & Iudin, E.G. (1978). *Filosofskii printcip sistemnosti i sistemnyi podkhod [Philosophical principle of system and system approach]*. *Voprosy filosofii – Philosophical issues*, 8, 39–52 [in Russian].
3. Bondarenko, H. (1998). *Istorychne piznannia: pytannia teorii i praktyky [Historical knowledge: questions of theory and practice]*. Lutsk: RVV VDU imeni Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
4. Gorkin, A.P., Zolotarev, V.A., Karev, V.M. et al. (Eds.). (2001). *Voennyi entciklopedicheskii slovar [Military encyclopaedia dictionary]*. (Vols. 1–2; Vol. 1). Moscow: Bolshaiia Rossiiskaia entciklopediia; RIPOL KLASSIK [in Russian].
5. Helei, S., & Malyk, Ya. (1999). *Korotkyi istorychnyi terminolohichnyi slovnyk [Consize historical terminology dictionary]*. Lviv: Kooposvita [in Ukrainian].
6. Delbriuk, G. (1997). *Istoriia voennogo iskusstva v ramkakh politicheskoi istorii [History of military art within the framework of political history]*. G.L. Lomakina (Ed.). (A.K. Rachinskii, Trans.). (Vols. 1–4; Vol. 4). Saint Petersburg: Nauka; Iuventa [in Russian].

7. Denysenko, H.H. (2011). *Voienna istoriia Ukrainy v konteksti doslidzhennia i zberezhennia kulturnoi spadshchyny [Military history of Ukraine in the context of research and preservation of cultural heritage]*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy [in Ukrainian].

8. Diurkgeim, E. (1995). *Sotciologiiia. Ee predmet, metod, prednaznachenie [Sociology. Its subject, method and purpose]*. A.B. Gofman (Ed., Trans.). Moscow: Kanon [in Russian].

9. Smolii, V.A. et al. (Eds.). (2011). *Entsyklopediia istorii Ukrainy [Ukrainian historical encyclopaedia]* (Vols. 1–10; Vol. 8). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

10. Zashkilniak, L.O. (1996). *Vstup do metodolohii istorii [Introduction into historical methodology]*. Lviv: LONMIO [in Ukrainian].

11. Lytvyn, V.M., Husiev, V.I., & Sliusarenko, A.H. (2002). *Istoriychna nauka: terminolohichni i poniatiinyi dovidnyk [Historical science: terminological and conceptual dictionary]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

12. Hurzhii, O.I. et al. (Eds.). (2004). *Istoriia viin i zbroinykh konfliktiv v Ukraini: entsyklopedychnyi dovidnyk [History of wars and armed conflicts in Ukraine: encyclopaedia]*. Kyiv: Vydavnytstvo humanitarnoi literatury [in Ukrainian].

13. Karamzin, N.M. (1984). *Istoriia gosudarstva Rossiiskogo [History of the Russian state]* (Vols. 1–12; Vol. 4). Moscow: Izdatelstvo AN SSSR [in Russian].

14. Kovalchenko, I.D. (2003). *Metody istoricheskogo issledovaniia [Methods of historical research]* (2nd ed., rev.). Moscow: Nauka [in Russian].

15. Maklin, I., Makmilan, A. et al. (Eds.). (2005). *Korotkyi oksfordskyyi politychnyi slovnyk [Consise Oxford Dictionary of Politics]*. (V. Sydorov, D. Tarashchuk, & P. Tarashchuk, Trans.). Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].

16. Rymarenko, Yu.I. et al. (Eds.). (1996). *Mala entsyklopediia etnoderzhavoznavstva [Consise ethno-state studies encyclopaedia]*. Kyiv: He-neza; Dovira [in Ukrainian].

17. Smolii, V.A. et al. (Eds.). (1997). *Malyi slovnyk istorii Ukrainy [Consise dictionary of Ukrainian history]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

18. Razin, E.A. (1999). *Istoriia voennogo iskusstva [History of military art]* (Vols. 1–3; Vols. 2–3). Saint Petersburg: Poligon [in Russian].

19. Svetlov, A.Ye. (2006). Predmet viiskovoi istorii Ukrainy [The subject of Ukrainian military history]. *Sumska starovyna – Sumy antiquity, 18–19*, 89–96 [in Ukrainian].

20. Skakun, O.F. (2000). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]*. Kharkiv: Konsul; Kharkivskyyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

LOZYNSKYI Andriy – associate professor, candidate of historical science, associate professor of the Department of Humanities and Social Work, Lviv State University of Life Safety (lozynskiy@gmail.com); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7282-6299>

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE STUDY OF THE PROBLEM «UKRAINIANS ON THE FIRST WORLD WAR BATTLEFRONTS»

In order to do a qualitative study of the problem «Ukrainians on the First World War battlefronts» it is necessary to apply perfect tools and optimize scientific research. Such a means in modern science is methodology – a system of principles and logical techniques, specific means of studying the subject of science. The science of methodology is a broadly developed logical system of ideological, general scientific and specific concepts, techniques and principles which makes possible to explore, describe and predict the development of a certain field of scientific knowledge with a rather high probability.

Based on the scientific methodology, the logical and methodological foundations of the study are developed taking into account all categories and sections of scientific knowledge that determine the structure of the research from the point of view of the system approach and at the appropriate level of generalization and systematization as an independent branch of scientific knowledge. The necessary components of the methodology include special methods and techniques used in conducting military and historical research. One should be guided by the methodology of knowledge of general philosophical or general scientific levels, modern achievements in history and other sciences. Of great importance is the use of an integrated approach that ensures the study of historical, economic, social, and ideological factors affecting the formation and evolution of Ukrainian armed units during World War I.

It is important to clarify the essence of the categories defining the content of the activities of Ukrainians on the First World War battlefronts, systematizing, supplementing and coordinating the corresponding conceptual apparatus. The approach to the characteristics of the attracted conceptual apparatus should be developed on the

basis of the generalization of modern scientific research on the formation of the terminology of military and historical science, as well as the analysis of the scientific vocabulary used in these works. To reveal the essence of the problem under study, it is necessary to identify the following basic concepts, such as «war and army», «politics and war», «military factor», «First World War» etc. Without an analysis of their content and essence, the problem of Ukrainian participation in the war frontiers cannot be thoroughly researched. This is explained, first of all, by the need to understand the role of the war in relation to the attitude of the state and the public towards it, and on this basis, determining the character of the attitude towards it by the whole army and servicemen.

The principle of the reliability of the data obtained, the principle of systematicity, the multi-vector principle, the principle of comprehensiveness, the principle of continuity etc. will ensure the possibility of conducting an impartial military and historical analysis, play a significant role in the study of the issues of Ukrainian participation in the fronts of the First World War.

Keywords: First World War, Ukrainian servicemen, army, methodology, cognition, historiography, military and historical analysis.

Стаття надійшла до редакції 02.11.17.